



JUNGTINIŲ TAUTŲ
ORGANIZACIJA

NEĮGALIŲJŲ TEISIŲ KONVENCIJA

Neįgaliesiems pritaikytas tekstas



UDK 342.7-056
Ne59

Neįgaliųjų teisių konvencija – tai dokumentas, kuriame išvardytos neįgalių žmonių teisės ir laisvės. Jungtinių Tautų teigimu, kad kiekvienas žmogus yra svarbus ir vertingas, kiekvienas turi teises ir gali laisvai rinktis.

Tekstą pritaikė: Milda Pošiūtė-Žebelienė, Edita Norvaišienė

Dailininkė Giedrė Seniūnienė

Išleido VšĮ „Verslas ar Menas“

NEĮGALIŪJŲ TEISIŲ KONVENCIA

Neįgaliesiems pritaikytas tekstas



© Neįgaliųjų reikalų departamentas prie
Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, 2015

ISBN 978-609-95642-3-4



VšĮ „Verslas ar Menas“
Leidyba reginčiųjų ir Brailio raštu
www.vam.lt

Neįgaliųjų teisių konvencija

Neįgaliųjų teisių konvencija – tai dokumentas, kuriame išvardytos neįgalių žmonių teisės ir laisvės.

Pabrėžiama, kad neįgalieji turi tokias pačias laisves ir teises kaip ir visi kiti žmonės.

Jungtinių Tautų Organizacija dokumentą priėmė 2006 m. gruodžio 13 d. Niujorke. 2007 m. kovo 30 d. jį pasirašė ir mūsų šalis.

Nuo 2007 m. kovo 30 d. šią Konvenciją pasirašyti gali visos valstybės. Pasirašymas reiškia isipareigojimą laikytis šios Konvencijos.

Konvencijoje vartojamos sąvokos

- **KONVENCIJA** – valstybių sutartis kuriuo nors reikalu, pavyzdžiui, Neįgaliųjų teisių konvencija – tai valstybių sutartis dėl neįgaliųjų teisių.
- **NEĮGALUMAS** – negalėjimas atlikti tam tikrų veiksmų dėl turimos negalios, pavyzdžiui, dėl kurtumo žmogus negirdi.
- **NEĮGALUSIS** – tai žmogus dėl vystymosi ar sveikatos sutrikimų negalintis atlikti tam tikrų veiksmų.
- **JUNGTINĖS TAUTOS arba JUNGTINIŲ TAUTŲ ORGANIZACIJA (JTO)** – organizacija, kurią sudaro 192 valstybės. Lietuva į JTO įstojo 1991 m. rugsėjo 17 d.
- **TEISĖ** (šiam dokumente) – galimybė kažką veikti.

Įžanga

Jungtinių Tautų teigimu, kiekvienas žmogus yra svarbus ir vertingas, kiekvienas turi teises ir gali laisvai pasirinkti.

Nė vienas žmogus negali būti diskriminuojamas dėl rasės, lyties ar negalios. Neįgaliųjų teisių konvencijoje rašoma, kad neįgalieji turi teisę būti savarankiški, teisę išsakyti savo nuomonę, teisę laisvai pasirinkti. Konvencijoje pasisakoma prieš žiaurų ir žeminantį elgesį, prieš kankinimus ir smurtą.

Kiekviena valstybė saugo ir gina savo piliečius. Kai šalyje kyla neramumai arba įvyksta gamtos sukeltos nelaimės, neįgalieji turi būti saugomi ir ginami taip pat kaip ir kiti žmonės.

Kai kurie neįgalieji gyvena skurdžiai. Dėl to jie negali gauti tam tikrų paslaugų ar svarbių daiktų. Konvencijoje pabrėžiama, kad šalys turi spręsti neįgaliųjų skurdo problemą.

Neįgaliųjų teisių konvencija – tai dokumentas, kurio turi laikytis kiekviena Jungtinėms Tautoms priklausanti valstybė.



JUNGTINIŲ TAUTŲ
ORGANIZACIJA



1 • Tikslas

Ši Konvencija sukurta apsaugoti visų neįgalių žmonių teises ir laisves.

Konvenciją pasirašiusios valstybės turi garantuoti neįgaliesiems žmonėms galimybę naudotis savo teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis. Visuomenė skatinama gerbti neįgaliuosius, jų teises ir laisves.

Vystymosi ir sveikatos sutrikimai gali trukdyti neįgaliesiems žmonėms visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime. Konvenciją pasirašiusios šalys įsipareigoja skatinti neįgaliuosius aktyviai gyventi nepaisant to, kokią negalią jie turi. Kad neįgaliesiems būtų lengviau, siūlomos reikalingos paslaugos ar kuriami jiems reikalingi daiktai.

2 • Apibrėžtys

Konvencijoje apibrėžti šie dalykai:

- bendravimas pačiu patogiausiu būdu – jei žmogus prastai mato, stambesniais rašmenimis ar Brailio raštu, jei žmogus negirdi – gestų kalba, jei žmogui sunku suprasti tekstą, tekstas neturi būti sudėtingas;
- kalba, kuria konkrečiam žmogui yra patogiu ar įprasta kalbėti, pavyzdžiui, šnekamąja kalba, gestų kalba ar kitais būdais;



- diskriminacija – tai žmogaus teisių varžymas. Žmogaus su negalia negalima atstumti, išskirti ar apriboti dėl neįgalumo;
- sąlygų pritaikymas – neįgaliam žmogui turi būti patogų gyventi: judėti, keliauti, mokytis ir pan.;
- daiktų ir paslaugų universalumas – gaminami daiktai ar kuriamos paslaugos turi būti patogios ir naudingos visiems žmonėms; gaminami ir tokie daiktai, kurie reikalingi būtent žmonėms su negalia.

3 • Bendrieji principai

Pagarba žmogui: neįgalus žmogus gerbiamas, jis turi teisę būti savarankiškas ir nepriklausomas, laisvas pats rinktis.

Nediskriminavimas: neįgalus žmogus nediskriminuojamas dėl turimos negalios.

Dalyvavimas visuomenės gyvenime: neįgalus žmogus visapusiškai įtraukiamas į visuomenės gyvenimą ir pats jame dalyvauja.

Lygios galimybės: vienodas teises turi visi žmonės. Kiekvienam sudaromos sąlygos pasinaudoti savo teisėmis.

Skirtingumo pripažinimas: kiekvienas neįgalus žmogus yra savitas ir ypatingas, todėl gerbiamas toks, koks yra. Jis – žmonijos dalis.





Vyrų ir moterų lygybė: vyrų ir moterų skirtingumai, gebėjimai, darbas vienodai gerbiami ir vertinami.

Prieinamumas: neįgalus žmogus bendrauja ir kalba jam patogia kalba; žmogui su negalia prieinami (ne per brangūs) reikalingi daiktai ar paslaugos.

Pagarba neįgalių vaikų tapatybei: neįgalūs vaikai turi teisę žinoti, kas jie yra, ir teisę išsaugoti savo tapatybę.



Pagarba neįgalių vaikų gebėjimams: šie vaikai skatinami tobulėti ir lavinti savo gebėjimus taip pat kaip ir visi kiti vaikai.

4 • Bendrieji įsipareigojimai

1. Visos šią Konvenciją pasirašiusios valstybės įsipareigoja, kad neįgalių žmonių teisės ir laisvės bus įgyvendintos. Siekiama užtikrinti, kad žmonės su negalia nebūtų diskriminuojami dėl negalios. Sutariama, kad visos šalys vykdys šiuos įsipareigojimus:

- bus išleisti visi reikalingi įstatymai, padėsiantys įgyvendinti šią Konvenciją;
- bus panaikinti ar pakeisti įstatymai, diskriminuojantys neįgaliuosius;
- neįgaliųjų teisės bus saugomos ir į jas atsižvelgiama visuose valstybės lygmenyse (politikoje ir politikų kuriamose programose);

- bus stebima, kad joks asmuo ar privati įmonė nediskriminuotų žmonių dėl negalios; šios Konvencijos bus laikomasi ir valdžios institucijose, ir kitose įstaigose;
- bus kuriami ir gaminami visiems prieinami daiktai ir paslaugos; kiekviena valstybė rems žmones ar įmones, kuriančius šiuos daiktus ar paslaugas;
- kiekviena valstybė rems žmones ar įmones, kurie kuria daiktus ar paslaugas, tinkančias visiems;
- neįgaliems žmonėms bus nuolat teikiama informacija apie jų gyvenimą ir darbą galinčius palengvinti daiktus ir paslaugas;
- neįgaliuosius mokantys, jiems padedantys ar su jais dirbantys žmonės bus supažindinami su šia Konvencija; žinios apie neįgaliųjų teises pagerins neįgaliesiems teikiamą pagalbą ir paslaugas.

2. Visos Konvenciją pasirašiusios valstybės stengiasi Konvenciją įgyvendinti maksimaliai panaudodamos savo turimus išteklius. Šalys, kurioms sunku vykdyti numatytus įsipareigojimus dėl pinigų stokos, turi bendradarbiauti su kitomis šalimis, ieškoti pagalbos, paramos.

3. Šalys, įgyvendindamos Konvenciją ar priimdamos kitokius sprendimus dėl neįgaliųjų, bendradarbiauja su neįgaliaisiais (taip pat ir neįgaliais vaikais). Neįgalieji įtraukiami svarstyti jiems svarbių klausimų per jiems atstovaujančias organizacijas.



5 • Lygybė ir nediskriminavimas

Visi žmonės prieš įstatymą yra lygūs. Valstybės įstatymai gina kiekvieną žmogų. Kiekvienas žmogus gali pasinaudoti galimybėmis, kurias numato įstatymai.

Neįgalieji negali būti diskriminuojami dėl neįgalumo. Nuo bet kokio diskriminavimo neįgaluosius saugo ir gina įstatymai.

Visos šalys įmisi priemonių pritaikyti neįgaliesiems sąlygas mokytis, dirbti ir panašiai.

Konvenciją pasirašiusios valstybės imasi visų priemonių greičiau pasiekti neįgaliųjų lygybės.



6 • Neįgalios moterys ir mergaitės

Manoma, kad neįgalios moterys ir mergaitės yra dažnai diskriminuojamos dėl įvairių priežasčių.

Konvencijoje pasisakoma prieš bet kokią neįgalių moterų diskriminaciją. Neįgalios moterys ir mergaitės turi tokias pat teises ir gali laisvai rinktis kaip ir visi kiti žmonės.

Visos šalys stengiasi, kad moterys ir mergaitės galėtų vystytis ir tobulėti taip pat kaip ir kiti žmonės:

gerinama jų padėtis ir suteikiama daugiau teisių ir galimybių, kad moterys ir mergaitės galėtų naudotis ir įgyvendinti Konvencijoje paminėtas žmogaus teises ir laisves.

7 • Neįgalūs vaikai

Neįgalūs vaikai turi tokias pat teises ir laisves kaip ir kiti vaikai. Neįgalių vaikų teises ir laisves gina įstatymai.

Sprendžiant klausimus, susijusius su neįgaliais vaikais, pirmiausia atsižvelgiama į vaiko interesus.

Neįgalūs vaikai turi teisę laisvai kalbėti apie savo interesus, reikšti savo nuomonę visais su jais susijusiais klausimais. Į vaikų su negalia nuomonę tinkamai atsižvelgiama pagal jų amžių ir brandos lygį.

Kad neįgalūs vaikai galėtų pasinaudoti savo teisėmis, jiems gali būti teikiama atitinkama pagalba.

8 • Visuomenės švietimas

Svarbu, kad visuomenė ir kiekviena šeima žinotų: neįgalieji yra gerbiami, jų teises ir laisves gina įstatymai. Neįgalūs žmonės negali būti diskriminuojami dėl neįgalumo, lyties ar amžiaus. Visuomenė turi žinoti, ką geba neįgalieji, kokių laimėjimų jie yra pasiekę.





9 • Prieinamumas

1. Neįgaliesiems turi būti patogų gyventi ir mieste, ir kaimo vietovėse. Jiems turi būti pritaikyti pastatai, keliai, transporto priemonės, mokyklos, medicinos įstaigos, darbo vietos ir būstai. Neįgaliesiems turi būti patogų susisiekti su įvairiomis būtinomis tarnybomis (greitąją pagalbą, gaisrinę, policiją ir kitomis įstaigomis).



2. Visos Konvenciją pasirašiusios valstybės sutaria:

- viešieji objektai turi būti statomi ir įrengiami taip, kad būtų prieinami visiems;
- asmenys ar privačios įmonės, kurie stato ir įrengia objektą, turi žinoti, kaip jį pastatyti ir įrengti taip, kad būtų visiems prieinamas;
- pastatuose ir viešuosiuose objektuose turi būti įrengti aiškūs ir suprantami ženklai neįgaliesiems (pavyzdžiui: Brailio raštu, didesniais rašmenimis ar panašiai);
- neįgalieji turi gauti visą jiems reikalingą informaciją, jiems turi būti prieinamas internetas, jie turi turėti galimybę naudotis naujausiomis informacijos ir ryšių priemonėmis;
- kai neįgaliesiems žmonėms reikalinga pagalba, jie turi turėti galimybę pasinaudoti pagalbininkų paslaugomis – gidų, skaitovų, gestų kalbos vertėjų ar kitų specialistų.



10 • Teisė į gyvybę

Kiekvienas žmogus turi neatimamą teisę į gyvybę. Visos šalys imasi priemonių, kad neįgaliesiems žmonėms ši teisė būtų užtikrinta taip kaip ir kitiems žmonėms.



11 • Pavoingos situacijos

Pavoingose situacijose (kai prasideda karas, neramumai šalyje ar įvyksta kitos nelaimės – potvynis, žemės drebėjimas) neįgalieji turi būti saugomi, ginami ir gelbėjami taip pat kaip ir kiti žmonės.



12 • 13 • Lygybė prieš įstatymą ir galimybė kreiptis į teismą

Įstatymai visus žmones gina vienodai.

Neįgalieji gali kreiptis į teismą, kai jiems to prireikia.

Neįgalieji gali savarankiškai tvarkyti savo piniginius reikalus.

Neįgalieji gali skolintis iš banko.

Neįgalieji gali turėti turto, jį paveldėti ar pirkti.

Neįgaliųjų nuosavybė negali būti savavališkai atimta.



14 • Asmens laisvė ir saugumas



1. Konvenciją pasirašiusios šalys turi užtikrinti neįgaliesiems galimybę naudotis teise į laisvę ir saugumą. Dėl neįgalumo laisvė negali būti atimta. Bet koks laisvės atėmimas turi būti suderintas su įstatymais.

2. Jei žmonėms su negalia laisvė atimama (pavyzdžiui, padarius nusikaltimą), turi būti atitinkamai pritaikomos sąlygos ir su jais elgiamasi laikantis šios Konvencijos tikslų ir principų.

15 • Teisė nebūti kankinamam ar nepatirti žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar nebūti taip baudžiamam



1. Niekas negali būti kankinamas. Su niekuo negali būti žiauriai, nežmoniškai ar žeminančiai elgiamasi ar taip baudžiama. Nė su vienu asmeniu be jo laisvo sutikimo negali būti atliekami jokie medicinos ar moksliniai bandymai.

2. Visos Konvenciją pasirašiusios valstybės imasi priemonių užkirsti kelią neįgaliųjų kankinimams, žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui su jais ar tokiam baudimui.

16 • Laisvė nebūti išnaudojamam, nepatirti smurto ir prievartos

1. Konvenciją pasirašiusios šalys siekia apsaugoti neįgaliuosius namuose ir už namų ribų nuo bet kokio išnaudojimo, smurto ir prievartos.

2. Visos šalys saugo neįgaliuosius nuo išnaudojimo, smurto ir prievartos. Atsižvelgus į neįgaliųjų žmonių lytį ir amžių, jiems teikiama pagalba ir parama. Žmonės informuojami, kaip atpažinti išnaudojimą, smurtą ir prievartą ir kaip to išvengti. Jei pastebima, kad neįgalus žmogus namuose ar kitur patiria išnaudojimą, smurtą ar prievartą, būtina pranešti specialioms įstaigoms ar kitiems žmonėms.

3. Visos šalys užtikrina, kad būtų teikiama pagalba ir parama išnaudojimą, smurtą ir prievartą patyrusiems žmonėms su negalia. Jiems teikiama psichologinė pagalba, rehabilitacija ir užtikrinama jų apsauga. Nukentėjusio žmogaus būklė atkuriamama tam tinkamoje ir saugioje aplinkoje, atsižvelgiama į konkrečius su lytimi ir amžiumi susijusius poreikius.

4. Konvenciją pasirašiusios šalys ypatingą dėmesį skiria moterims ir vaikams. Siekiama, kad moterys ir vaikai būtų ypač saugomi nuo išnaudojimo, smurto ir prievartos. Tie asmenys, kurie netinkamai elgiasi su neįgaliaisiais, yra teisiami.



17 • Asmens neliečiamumo apsauga



Niekas negali liesti neįgalaus žmogaus, kištis į jo mintis ir jausmus, jei jis to nenori.

18 • Judėjimo laisvė ir pilietybė

1. Neįgalieji gali laisvai judėti iš vienos vietos į kitą ir laisvai pasirinkti gyvenamąją vietą.

2. Neįgalieji turi teisę į pilietybę – gali ją įgyti ar pasikeisti. Dėl neįgalumo pilietybė negali būti atimta. Neįgalieji gali įgyti ir turėti pilietybę patvirtinančius dokumentus. Šiuos dokumentus jie gali savarankiškai panaudoti. Neįgalieji turi teisę išvykti iš šalies ir į ją sugrįžti.

3. Neįgalūs vaikai registruojami iš karto, kai tik gimsta. Jie turi teisę į vardą, pavardę, teisę įgyti pilietybę. Kiekvienas neįgalus vaikas turi teisę žinoti, kas yra jo tėvai, teisę į tėvų rūpestį.



19 • Savarankiškas gyvenimas ir integracija* į bendruomenę

Neįgalieji turi teisę gyventi bendruomenėje ir dalyvauti bendruomenės veikloje:

- neįgalieji gali laisvai ir savarankiškai pasirinkti, kur jie nori gyventi ir su kuo; jie neprivalo gyventi konkrečioje gyvenamojoje aplinkoje;
- neįgalieji turėtų pasinaudoti įvairia pagalba tam, kad nebūtų atskirti nuo bendruomenės ir negyventų uždaro gyvenimo; pagalba gali būti įvairi: teikiama kito žmogaus arba specialios paslaugos.



20 • Asmens mobilumas

Neįgalieji turi teisę būti mobilūs – kai reikia, judėti, keliauti iš vienos vietos į kitą. Todėl pagalba neįgaliesiems turi būti suteikta laiku ir už prieinamą kainą.

Neįgaliesiems turi būti prieinamos ir ne per brangios tos priemonės ar įrenginiai, kurie padeda judėti ir orientuotis aplinkoje.

Neįgalieji ir su neįgaliaisiais dirbantys žmonės turi gauti informaciją apie neįgaliesiems pritaikytas priemones, galinčias padidinti mobilumą.



* neįgaliųjų integracija – galimybių dalyvauti bendruomenės ir visuomenės gyvenime suteikimas

21 • Saviraiškos laisvė, laisvė reikšti nuomonę, galimybė gauti informaciją



Neįgalieji gali naudotis saviraiškos laisve ir laisve reikšti savo nuomonę. Leškoti, gauti ir skleisti informaciją jie gali taip pat kaip ir kiti žmonės ir pačių pasirinktomis priemonėmis (šios bendravimo priemonės apibrėžtos antrame Konvencijos straipsnyje). Taip pat pabrėžiama:

- neįgalieji turi gauti plačiai visuomenei skirtą informaciją laiku, be papildomo mokesčio ir prieinama forma (atsižvelgiant į konkrečią negalią);
- privačios įmonės, teikiančios interneto ir kitas paslaugas visuomenei, jas turi teikti ir neįgaliesiems; šios paslaugos turi būti prieinamos ir teikiamos tinkamais būdais; neįgalieji turi gauti informaciją, kokias paslaugas ir kokiais būdais jie gali užsisakyti;
- gestų kalba, Brailio raštas ir kiti bendravimo būdai turi būti pripažinti, suteikiamos sąlygos juos naudoti oficialiai;
- gestų kalbą irgi reikia pripažinti, skatinti jos vartojimą.



22 • Privataus gyvenimo neliečiamumas

1. Negali būti savavališkai ar neteisėtai kišamasi į neįgalaus žmogaus privatų ar šeimos gyvenimą.

Negali būti pažeista neįgalių žmonių būsto neliečiamybė (negalima prievarta įeiti į jų namus).

Susirašinėjimas ar kitokių formų bendravimas yra slaptas ir neliečiamas.

Nuo kišimosi ar kėsinosi į privatų gyvenimą neįgaliuosius kaip ir kitus žmones saugo įstatymai.

Nesvarbu, kur žmogus gyvena (savo namuose ar specialioje įstaigoje), jis turi teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą.

2. Duomenys, susiję su neįgalaus žmogaus sveikata, gydymu ir rehabilitacija, yra saugomi ir negali būti viešinami.



23 • Būsto ir šeimos neliečiamumas

1. Neįgalieji negali būti diskriminuojami dėl santuokos, šeimos, tėvystės, motinystės ar asmeninių santykių su kitu žmogumi:



- suaugę ir brandūs gali susituokti, sukurti šeimą;
 - neįgalieji turi teisę spręsti, kiek turės vaikų;
 - jie turi gauti visą jiems reikalingą informaciją, susijusią su šeimos planavimu;
 - neįgalieji turi teisę išsaugoti savo vaisingumą.
- 2.** Neįgalieji turi teisę auginti, auklėti ir prižiūrėti vaikus, vykdyti savo įsipareigojimus, susijusius su globa, rūpyba ar įvaikinimu. Atlikdami šias pareigas neįgalieji gali prašyti pagalbos. Visada atsižvelgiama į vaiko interesus.
- 3.** Vaikai su negalia negali būti nuslėpti, palikti ar laikomi uždaryti. Jie auginami, auklėjami ir prižiūrimi nepažeidžiant teisių ir laisvių. Neįgaliems vaikams ir jų šeimoms teikiama išsami informacija, specialios paslaugos ir parama.
- 4.** Vaikas negali būti atskirtas nuo savo tėvų dėl to, kad yra neįgalus, arba dėl to, kad neįgalūs yra jo tėvai. Atskyrimas galimas tik tada, kai gyventi su savo tėvais vaikui nesaugu, pavojinga.
- 5.** Jei neįgalus vaikas netenka tėvų, juo pasirūpinti turėtų artimiausi giminaičiai. Jei tai neįmanoma, vaiką gali auginti ir juo rūpintis tolimesni giminaičiai. Kai ir tai neįmanoma, neįgalų vaiką stengiamasi apgyvendinti jį priimančių žmonių šeimoje.

24 • Išsilavinimas

1. Neįgalieji turi teisę mokytis, tobulinti savo gebėjimus ir talentus. Dėl neįgalumo žmonės negali būti šalinami iš mokyklų, universitetų ar kitų mokymo įstaigų. Neįgalūs vaikai turi teisę įgyti nemokamą privalomą pradinį arba vidurinį išsilavinimą. Mokymosi sąlygas būtina pritaikyti konkrečiam žmogui su negalia.



2. Šią Konvenciją pasirašiusios valstybės sutaria, kad neįgalieji turi teisę mokytis ir dalyvauti bendruomenės gyvenime. Todėl svarbu, kad neįgaliesiems, su jais dirbantiems, gyvenantiems ar bendraujantiems žmonėms būtų suteiktos šios galimybės:



- mokytis Brailio ar kito specialaus rašto; tai svarbu ir neregiamis bei silpnaregiams, ir su jais dirbantiems, bendraujantiems žmonėms;
- mokytis gestų kalbos – svarbu ir kurtiesiems, ir su jais dirbantiems, bendraujantiems žmonėms;
- mokytis kitų konkrečių neįgaliams žmonėms patogių bendravimo būdų, pavyzdžiui: kaip bendrauti su kalbėti negalinčiu žmogumi, kaip jam perduoti informaciją, kaip paklausti, paaiškinti, padėti.





3. Neįgalūs žmonės – vaikai ir suaugusieji – turėtų mokytis ta kalba, kuria jiems patogiu. Mokymosi aplinka turi būti saugi, patogi.

4. Neįgaliosius mokantys turi žinoti, kaip geriausia bendrauti su konkrečiais žmonėmis, pavyzdžiui, kurčiuosius mokantys turi mokėti gestų kalbą, neregius mokantys – Brailio abėcėlę ir panašiai. Neįgaliems mokytojams turi būti suteikta galimybė įsidarbinti ir dirbti pagal specialybę.

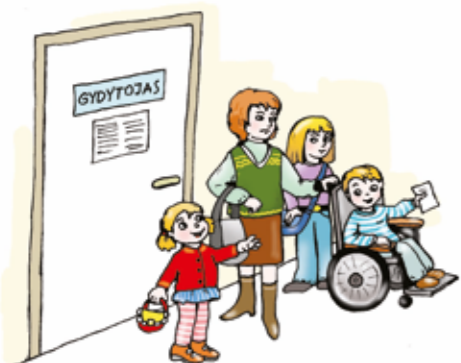


5. Neįgalieji gali įgyti aukštąjį išsilavinimą, profesiją ar mokytis būdami suaugę. Prireikus jiems turi būti pritaikytos sąlygos.

25 • Sveikata

Neįgalieji turi būti gydomi, prižiūrimi ar slaugomi taip pat kokybiškai kaip ir kiti žmonės:

- neįgalieji turi gauti tokias pačias nemokamas arba nebrangesnes gydymo ir sveikatos priežiūros paslaugas kaip ir kiti žmonės;
- neįgalieji turi gauti visą informaciją ir paslaugas, susijusias su jų seksualine sveikata, šeimos planavimu ir panašiai;



• neįgalūs žmonės turi būti gydomi taip, kad konkreti negalia (kiek tai įmanoma) būtų sumažinta arba ateityje nepasunkėtų;

• neįgalieji turi gydytis ir gauti sveikatos priežiūros paslaugas kuo arčiau savo namų;

• neįgalieji turi turėti galimybę apsidrausti gyvybę ar sveikatą, jei tai numatyta šalies įstatymuose.

26 • Gebėjimų ir funkcijų* lavinimas ir rehabilitacija**

Neįgalūs žmonės turi būti savarankiški (kiek tai įmanoma), turėti galimybę ugdyti savo fizinius, protinius, socialinius ir profesinius gebėjimus***.

Turi būti įvertintos kiekvieno stiprybės – tai, ką žmogus gali daryti geriausiai. Neįgalieji skatinami dalyvauti bendruomenės gyvenime: bendruose renginiuose, šventėse, paskaitose ir pan.

* funkcijos – pareigos

** rehabilitacija – priemonių, padedančių atgauti sveikatą ir darbingumą, visuma

*** socialiniai gebėjimai – sugebėjimas gyventi ir dirbti su kitais žmonėmis



27 • Darbas ir užimtumas

1. Neįgalieji turi teisę laisvai pasirinkti darbą, kurį jie gali ir nori dirbti. Konvencijoje pabrėžiama:

- neįgalieji neturi būti diskriminuojami priimant juos į darbą;
- neįgalieji gali kilti pareigose taip pat kaip ir kiti asmenys; teisė kilti pareigose negali būti atimta;
- neįgalieji neturi būti diskriminuojami, kai reikia išsaugoti darbo vietą;
- už darbą neįgaliesiems mokama ne mažiau nei kitiems žmonėms, dirbantiems tokį patį darbą;
- darbo sąlygos turi būti saugios ir nekenkti sveikatai; jos pagrįstai pritaikomos;



- dirbantys neįgalieji turi teisę dalyvauti papildomuose mokymuose ir toliau tobulinti darbinius gebėjimus;
- neįgalieji turi teisę gauti pagalbą, kai ieško darbo, kai nori išsaugoti savo darbo vietą, kai nori sugrįžti į savo darbo vietą;
- neįgalieji turi teisę pradėti ir vystyti savo verslą;
- neįgalieji turi teisę įsidarbinti ir dirbti valstybinėse arba privačiose įmonėse ir įstaigose;
- darbe neįgalieji turi būti apsaugoti nuo priekabiavimo;
- būtina atkreipti dėmesį į neįgaliųjų skundus dėl darbo, darbo sąlygų ar dėl priekabiavimo darbe.

2. Dėl neįgalumo žmonės negali būti laikomi vergijoje ar nelaisvėje. Neįgalieji kaip ir visi kiti asmenys yra saugomi nuo priverčiamojo ar privalomojo darbo.

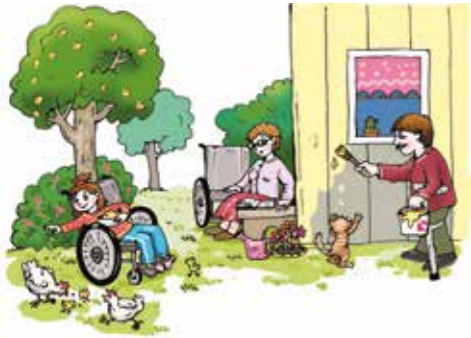


28 • Pakankamas gyvenimo lygis ir socialinė apsauga

1. Neįgalieji ir jų šeimos nariai turi teisę į pakankamą gyvenimo lygį: turėti gyvenamąją vietą, pakankamai maisto, aprangą. Kiekviena valstybė rūpinasi, kad neįgaliųjų gyvenimo sąlygos nuolat gerėtų.

2. Neįgalieji turi teisę į socialinę apsaugą. Įgyvendinant šią teisę, neįgaliesiems užtikrinama:

- galimybė įsigyti būstą dalyvaujant tam skirtose valstybės programose;
- galimybė dalyvauti socialinės apsaugos ir skurdo mažinimo programose (ypač moterims ir mergaitėms);
- galimybė kaip ir kitiems žmonėms gauti švarų vandenį ir kitas paslaugas, susijusias su konkrečiais poreikiais;
- skurde gyvenantiems ir jų šeimoms galimybė gauti finansinę valstybės paramą, reikalingą su neįgalumu, mokymu ar laikina slauga susijusioms išlaidoms apmokėti;
- lygi galimybė gauti pensijų išmokas.



29 • Dalyvavimas politiniame ir visuomenės gyvenime

1. Neįgalieji kaip ir kiti asmenys turi teisę dalyvauti visuomenės ir politiniame gyvenime tiesiogiai (patys) arba per pasirinktus žmones (kai patys tiesiogiai negali). Neįgalieji turi teisę balsuoti arba būti išrinkti kitiems nubalsavus. Balsavimo tvarka ir taisyklės turi būti lengvai suprantamos, o patalpos – prieinamos. Jei reikalinga, neįgaliesiems turi būti sudarytos sąlygos naudotis pagalbinėmis ir naujausiomis technologijomis.

Balsuodamas neįgalus žmogus išreiškia savo pasirinkimą pats arba per pasirinktą žmogų.

2. Neįgalieji turi teisę priklausyti nevyriausybinėms organizacijoms ar asociacijoms. Neįgalieji patys gali kurti organizacijas ir dalyvauti jų veikloje.

30 • Dalyvavimas kultūriniame gyvenime, rekreacija*, laisvalaikis ir užsiėmimas sportu

1. Neįgalieji turi teisę dalyvauti kultūriniame gyvenime. Dėl to turi būti užtikrintos šios galimybės:

* rekreacija – jėgų, sveikatos atgavimas





- naudotis kultūrine medžiaga; neturi būti kliūčių šią medžiagą gauti;
- prieinamais būdais žiūrėti televizijos programas, filmus, teatro spektaklius ir dalyvauti kitokioje kultūrinėje veikloje;
- dalyvauti kultūriniuose renginiuose, gauti kultūros paslaugas, pavyzdžiui: teatrų, muziejų, kino, bibliotekų ir turizmo paslaugas; jei įmanoma ir kiek įmanoma, lankyti kultūros paminklus ir pamatyti kitas kultūros vertybes.



2. Neįgalieji turi turėti galimybę lavinti ir panaudoti savo kūrybines, menines ir protines galias. Tai svarbu ir patiems neįgaliesiems, ir visuomenei.

3. Neįgalieji turi teisę į konkretų kultūrinį tapatumą, įskaitant gestų kalbą ir kurčiųjų kultūrą.



4. Kad neįgalieji kaip ir kiti asmenys galėtų dalyvauti rekreacinėje, laisvalaikio ir sporto veikloje, imamasi šių priemonių:

- neįgalieji skatinami sportuoti;
- užtikrinama galimybė organizuoti ir plėtoti neįgaliesiems skirtą sporto ir rekreacinę veiklą bei galimybė joje dalyvauti;

- užtikrinama galimybė patekti į sporto, rekreacijos ir turizmo objektus;
- neįgalius vaikus reikia skatinti sportuoti ir dalyvauti rekreacijos bei laisvalaikio veikloje ten, kur mokosi.



31 • Duomenų rinkimas

Šią Konvenciją pasirašiusios valstybės sutaria, kad reikia rinkti ir apibendrinti statistinius duomenis, susijusius su neįgaliaisiais. Šie duomenys renkami tam, kad būtų žinoma, kaip užtikrinamos Konvencijoje apibrėžtos neįgaliųjų teisės. Užtikrinamas privataus neįgaliųjų gyvenimo neliečiamumas ir duomenų apsauga. Surinkti ir apibendrinti duomenys atsakingai saugomi. Kai reikia, šie duomenys turi būti prieinami neįgaliesiems ar kitiems žmonėms.

32 • 33 • Konvencijos įgyvendinimas

Konvenciją pasirašiusios valstybės sutaria, kad bendradarbiavimas, dalijimasis informacija ir žiniomis užtikrins Neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimą kiekvienoje šią Konvenciją pasirašiusioje šalyje. Kiekvienoje Konvenciją pasirašiusioje valstybėje tikrinama, ar Konvencija yra įgyvendinama tinkamai.



JUNGTINIŲ TAUTŲ
ORGANIZACIJA

34 • 35 • 36 • 37 • 38 • 39 • Neįgaliųjų teisių komitetas, jo funkcijos* ir bendradarbiavimas



Įsteigiamas Neįgaliųjų teisių komitetas (toliau – Komitetas). Jį sudaro 12–18 narių, kuriuos slaptu balsavimu renka Konvenciją pasirašiusios valstybės. Kandidatus į komitetą siūlo kiekviena šalis.

Komiteto nariai renkami ketveriems metams. Komitetas rūpinasi Konvencijos įgyvendinimo reikalais. Kiekviena Konvenciją pasirašiusi valstybė Komitetui nuolat pateikia ataskaitas, kaip laikomasi Konvencijos reikalavimų, kokių konkrečių priemonių imtasi, kad Konvencija būtų geriau įgyvendinama. Komitetas svarsto ataskaitas, pateikia siūlymus ir rekomendacijas.

Kiekvienos valstybės ataskaitos skelbiamos viešai. Galima susipažinti ir su Komiteto siūlymais, rekomendacijomis.

Kas dveji metai Komitetas parengia ataskaitą apie savo veiklą.

* funkcijos – pareigos

40 • Valstybių, šios Konvencijos šalių, konferencija*

Visos Konvenciją pasirašiusios valstybės reguliariai renkasi į konferenciją. Konferencijoje aptariami svarbiausi klausimai, susiję su Konvencijos įgyvendinimu. Konferenciją sušaukia Jungtinių Tautų Generalinis Sekretorius arba ji organizuojama Konvenciją pasirašiusių šalių sutarimu.



41 • Depozitaras (sergėtojas)

Šios Konvencijos depozitaras (sergėtojas) yra Jungtinių Tautų Generalinis Sekretorius.

42 • 43 • 45 • Konvencijos pasirašymas ir įsigaliojimas

Šią Konvenciją gali pasirašyti visos valstybės. Konvenciją pasirašyti galima nuo 2007 m. kovo 30 d. Niujorke, Jungtinių Tautų būstinėje. Konvenciją pasirašiusios valstybės turi ją ratifikuoti**. Regioninės integracijos organizacijos Konvenciją turi oficialiai patvirtinti. Konvencija įsigalioja trisdešimtą dieną po jos patvirtinimo. Prie šios Konvencijos gali prisijungti bet kuri Konvencijos dar nepasirašiusi valstybė.

* konferencija – valstybių pasitarimas

** ratifikuoti – pasirašyti tarptautinę sutartį



JUNGTINIŲ TAUTŲ
ORGANIZACIJA



44 • Regioninės integracijos organizacijos

Regioninės integracijos organizacija – tai konkretaus regiono (konkrečios srities) kelių nepriklausomų valstybių įkurta organizacija. Organizacija tvarko visus su Neįgaliųjų teisių konvencija susijusius klausimus. Jei konferencijoje reikia balsuoti, viena tokia organizacija turi tiek balsų, kiek valstybių ją sudaro.



46 • Išlygos

Šią Konvenciją įgyvendinant negali būti daromos jokios išlygos. Jei tokios išlygos yra padarytos, jos gali būti atšauktos bet kuriuo metu.

47 • Pakeitimai

Bet kuri Konvenciją pasirašiusi valstybė gali siūlyti Konvencijos pakeitimus. Siūlymai teikiami Jungtinių Tautų Generaliniam Sekretoriui. Generalinis Sekretorius konkrečios valstybės siūlymus pateikia kitoms Konvenciją pasirašiusioms valstybėms. Jei trečdalis Konvenciją pasirašiusių sutinka, kad siūlymai reikšmingi, sušaukiama konferencija. Siūlymai keisti Konvenciją yra svarstomi konferencijoje –

priimami arba atmetami. Jei konferencijoje nutariama priimti pakeitimus, jie įsigalioja visose Konvenciją pasirašiusiose valstybėse.

48 • Denonsavimas (sutarties nutraukimas)

Valstybė, šios Konvencijos šalis, Konvenciją gali denonsuoti (nutraukti susitarimą). Apie sutarties nutraukimą valstybė turi raštu pranešti Jungtinių Tautų Generaliniam Sekretoriui.

Sutarties nutraukimas įsigalioja po vienerių metų.

49 • Konvencijos prieinamumas

Šios Konvencijos tekstas turi būti prieinamų formų – visiems aiškus ir suprantamas.

50 • Autentiški (originalūs, iš kitos kalbos neversti) tekstai

Šios Konvencijos tekstai anglų, arabų, ispanų, kinų, prancūzų ir rusų kalbomis yra autentiški.





**NEĮGALIŲJŲ REIKALŲ DEPARTAMENTAS
PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS**

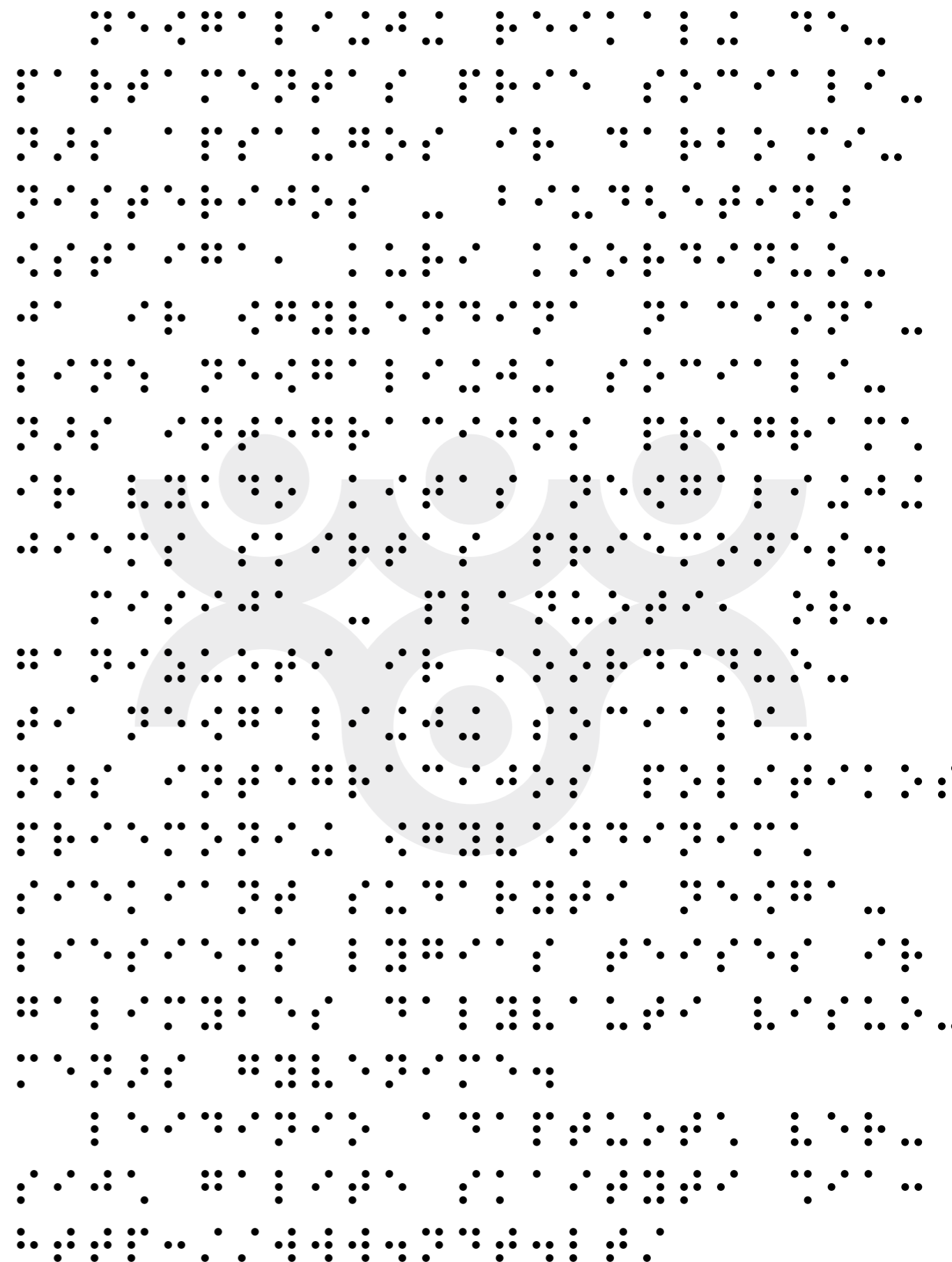
Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos – biudžetinė įstaiga, koordinuojanti ir įgyvendinanti nacionalinę neįgaliųjų socialinės integracijos programą, vykdanči kitas šios visuomenės grupės socialinės integracijos politikos įgyvendinimo priemones.

Departamentas finansuoja socialinės reabilitacijos paslaugas neįgaliesiems bendruomenėje, skatina jų asociacijų veiklą, remia jiems skirtų periodinių leidinių leidybą ir platinimą, informacijos rengimą ir sklaidą internete, mobilumo ir savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo, taip pat socialinės integracijos per kūno kultūrą ir sportą projektus. Kasmet skiriama lėšų neįgaliųjų studentų specialiesiems poreikiams tenkinti ir iš dalies studijoms apmokėti. Be to, departamentas užtikrina būsto pritaikymą neįgaliesiems, kartu su jų asociacijomis vykdo statinių pritaikymo priežiūrą.

Misija

Planuoti, organizuoti ir koordinuoti neįgaliųjų socialinės integracijos politikos priemonių įgyvendinimą siekiant sudaryti neįgaliesiems lygias teises ir galimybes dalyvauti visuomenės gyvenime.

Leidinio adaptuotą versiją galite skaityti čia: <http://www.ndt.lt/>





**NEĮGALIŲJŲ REIKALŲ DEPARTAMENTAS
PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS**

A. Vivulskio g. 13 • LT-03162 Vilnius • El. p. centras@ndt.lt



9 786094 204845